

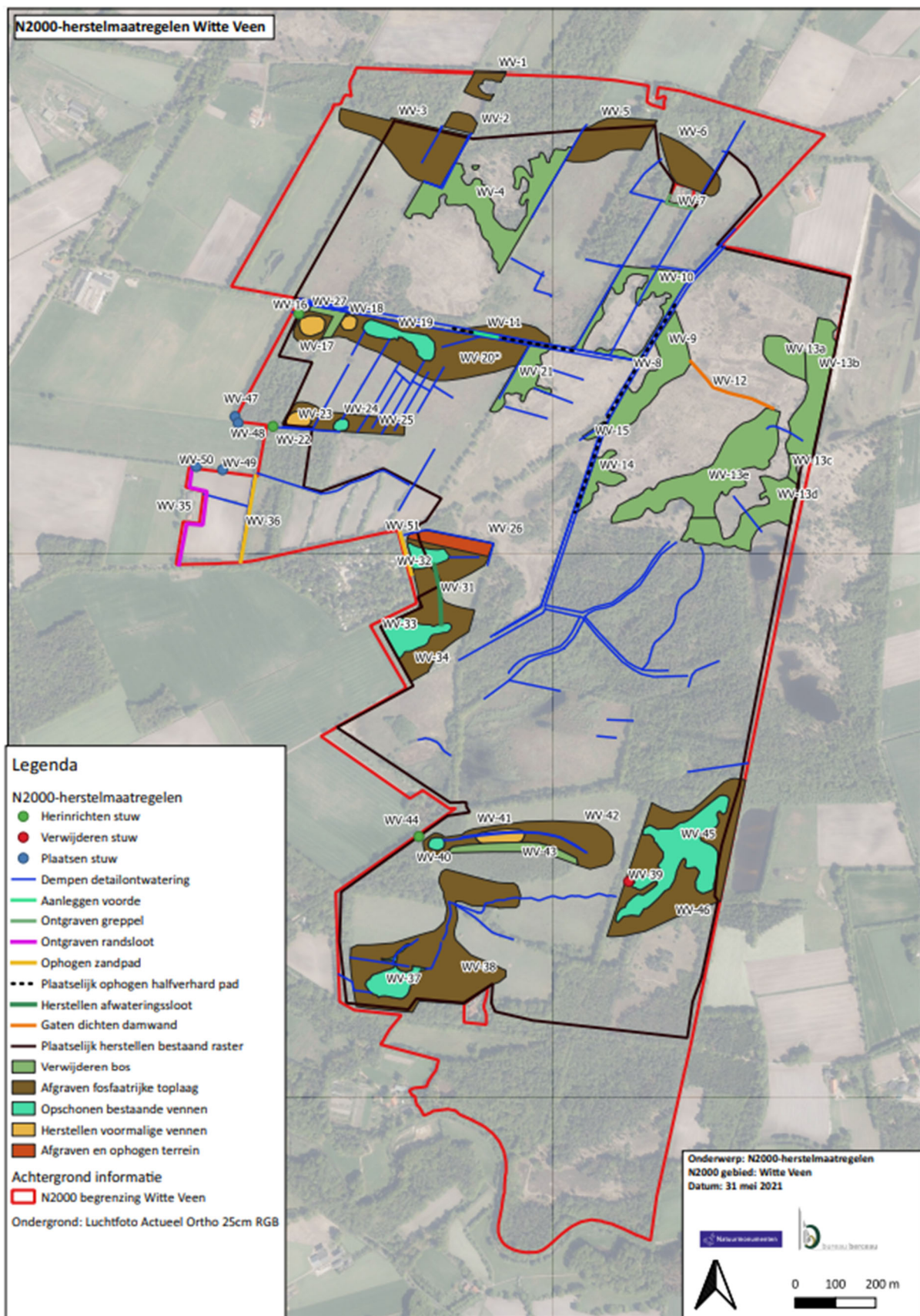
Notitie ecologie aanvullende maatregelen Witte Veen

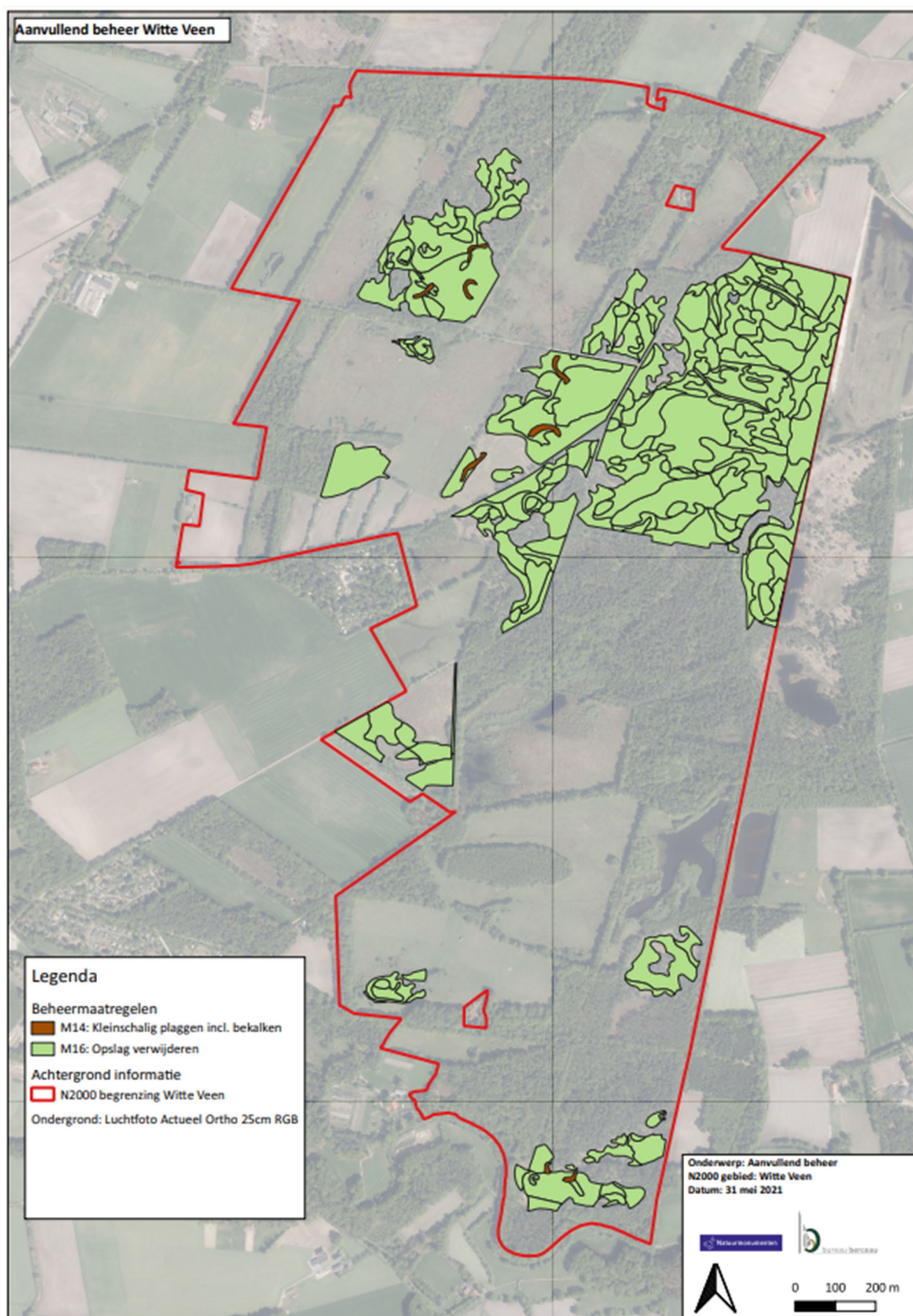
Aanvullende maatregelen ten behoeve van voor de natuur waardevolle elementen in het Witte Veen.

Projectnummer: 203291
Datum: 9-9-2022
Projectleider: Herbert Thuinte
Opgesteld: Tim Asbreuk
Tweede lezer: Niek Otten

De beschermde natuurwaarden in het Witte Veen staan onder druk door de depositie van stikstof, versnippering van leefgebieden en een niet goed aansluitende hydrologie van het veen op de omgeving. Om de beschermde natuurwaarden te behouden dan wel te verhogen worden interne maatregelen uitgevoerd. Deze bestaan uit het dempen van detailontwatering (M3), herstellen van de zuidelijke damwand (M5b), opschonen bestaande vennen (M13), kleinschalig plaggen (M14), het verwijderen van opslag (in habitattypen, M16) en bekalken (M18). Daarnaast worden maatregelen uitgevoerd die voortkomen uit de ecohydrologische systeemanalyse (M22): als het herstellen voormalige vennen, afgraven fosfaatrijke toplaag, herplaatsen raster, herinrichten, plaatsen en verwijderen stuw, verwijderen bos, ophogen terrein, opschonen bestaande vennen en de herinrichting van een afwateringssloot.

Voor deze maatregelen zijn de effecten op beschermde natuurwaarden beoordeeld door Ecogroen (Wormmeester, R. & R. Apperloo, 2021). De maatregelen komen voort uit de ecohydrologische studie (Bell, J.S. en van 't Hullenaar, J.W., 2018) en het inrichtingsplan Witte Veen (Tellegen C., 2021). Voor meer achtergrond informatie wordt verwezen naar deze rapportages. Dit document dient als aanvulling op het ecologisch werkprotocol aangezien het veldwerk van het werkprotocol in 2019 is uitgevoerd, heeft Eelerwoude deze korte notitie opgesteld met daarin voorstellen/aanpassingen op basis van recente data verkregen uit de NDFF van Natuurmonumenten (zie methode) en recente inzichten. **De in dit document beoordeelde maatregelen zijn zichtbaar op de volgende twee kaarten.**

Maatregelen in relatie tot de soortbescherming

De maatregelen vallen onder de Spoedwet Aanpak Stikstof en kunnen derhalve worden uitgevoerd zonder ontheffing. Om te voldoen aan de zorgplicht is door Ecogroen een ecologisch werkprotocol opgesteld (Wormmeester, R. & R. Apperloo., 2021). Dit werkprotocol is door Eelerwoude beoordeeld. De beoordeling en eventuele aanvullingen/geadviseerde aanpassingen worden in dit document besproken.

Methode

Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en regionale verspreidingsinformatie. De landelijke verspreidingsinformatie uit de NDFF is geraadpleegd om na te gaan voor welke soorten het plangebied een functie heeft. Eveneens is gebruik gemaakt van gegevens uit atlanten om na te gaan of nabij het plangebied in het verleden beschermde soorten zijn aangetroffen.

Veldbezoek

Op basis van een eenmalig veldbezoek en een overleg met de Ecoloog en Coördinator natuurbeheer van Natuurmonumenten is de situatie beoordeeld op het mogelijk voorkomen van beschermde en bijzondere natuurwaarden. Het veldbezoek inclusief overleg is uitgevoerd door Tim Asbreuk, ecologisch adviseur van Eelerwoude. De weersomstandigheden waren gunstig: 25°C, zonnig weer en een windkracht van 1-2 Bft.

Maatregelen in relatie tot de soortbescherming Wnb en bijzondere soorten

De maatregelen vallen onder de Spoedwet Aanpak Stikstof en kunnen derhalve worden uitgevoerd zonder ontheffing. Om te voldoen aan de zorgplicht is door Ecogroen een ecologisch werkprotocol opgesteld (Wormmeester, R. & R. Apperloo., 2021). In het protocol worden per beschermde soort het leefgebied en de mogelijke impact van de maatregelen besproken. Het betreft de boommarter, bunzing, das, eekhoorn, egel, grote bosmuis, hermelijn, wezel, waterspitsmuis, diverse soorten vleermuizen, vogels met jaarrond beschermde nesten, kamsalamander, heikikker, poelkikker, boomkikker, levendbarende hagedis, grote weerschijnvlinder, kleine ijsvogelvlinder, gentiaanblauwtje en hoogveenglanslibel. Ook wordt aanvullend rekening gehouden met het leefgebied van de niet beschermde grote glimworm. Daarnaast zijn door Ecogroen ook algemene maatregelen opgenomen om de impact zoveel mogelijk te beperken (paragraaf 6.1 uit Wormmeester, R. & R. Apperloo., 2021).

Aanvullend op het ecologisch werkprotocol zijn op basis van de NDFF en het overleg met de Ecoloog en Coördinator natuurbeheer zijn de volgende soorten besproken waarmee rekening dient te worden gehouden:

- Broedende en tijdens de voor- en najaarsmigratie aanwezige slapende kraanvogels in het Witte Veen;
- Slaapbomen en uitkijkpunten van klapekster;
- Behoud van structuur, nectar- en waardplanten.

Deze aanvullingen worden in hieronder nader toegelicht.

Kraanvogels

Kraanvogels worden de laatste jaren vrijwel jaarrond waargenomen in Nederland. De gevoeligste perioden zijn het broedseizoen (inclusief vestigingsfase) van maart- augustus en de periode van massale doortrek (februari-maart) en oktober – november (pleisterende vogels). De mate van massale doortrek over ons land is sterk

afhankelijk van de windrichting, de piek valt vaak bij wind uit het oosten, zuidoosten of noordoosten. Grote groepen pleisterende kraanvogels tijdens de trekperiode zijn niet uit het Witte Veen bekend.

Advies: in risicovolle perioden de aan- en afwezigheid van kraanvogels in het Witte Veen monitoren om verstoring van broedende (zich vestigende) te voorkomen.

Klapekster

Klapekster hebben in de winter vaste slaapbomen en jagen vaak vanuit de dezelfde bomen/boomgroepen die als uitzichtpunt worden gebruikt. Om het Witte Veen geschikt te houden voor overwinterende klapksters dienen belangrijke bomen/struiken voor deze soort (deels) te worden ontzien. Uit onderzoek in de Engbertdijksvenen (Akker van den P., 2021) blijkt dat klapksters grove den, krent en wilg sp. gebruiken als slaapboom en nooit zachte berk.

Advies: bekende slaapbomen worden gespaard tijdens de werkzaamheden en pleksgewijs kan op strategische plaatsen een uitkijkboom/struik worden gespaard.

Nog onbekende slaapbomen kunnen worden opgespoord in de periode oktober-april wanneer hier de tijd/middelen voor worden gevonden. Als alternatief/aanvulling kan ervoor worden gekozen vliegdennen, krenten en wilgen zoveel mogelijk te sparen.

Waardevolle bomen, vegetatiestructuur, nectar- en waardplanten

Bepaalde plantensoorten zijn niet bijzonder, maar kunnen wel een grote waarde hebben voor de aanwezige fauna, wanneer deze ergens (in een bepaalde samenstelling) voorkomen. Dit kan zowel komen door de structuur die een plantensoort toevoegt aan het landschap (denk aan braamstruweel en boomkijkers) als aan de functie als nectar- of stuifmeelbron en/of waardplant. Structuren als koepelvormige bramen en struikvormige wilgen (geoorde wilg en grauwe wilg) zijn als structuur van groot belang. Wilgen, bramen, sporkehout of haarden van distels, schermbloemigen, boerenwormkruid en jakobs kruiskruid zijn pluksgewijs van groot belang als nectar- of stuifmeelbron en/of waardplant.

Waar mogelijk worden deze situaties gespaard om de afwisseling in het (toekomstige) landschap te behouden. Dit door bijvoorbeeld lokaal op kleine schaal geen grond af te graven om de groeiplaatsomstandigheden voor de soorten van deze veelal ruigtesoorten te behouden. Dit kan alleen wanneer de fosfaatwaarden dit toelaten. Op basis van het ecohydrologisch onderzoek (Bell, J.S. en van 't Hullenaar, J.W., 2018) en de onderliggende studie van B-Ware (Mullekom et al., 2018) kan worden geconcludeerd dat het risico op uitspoeling relatief klein is bij fosfaatwaarden onder de Olsen-P 1920 µmol/l.

Dit draagt uiteindelijk bij aan het leefgebied van schaarse soorten als grauwe klauwier, wezel, boomkikker, levendbarende hagedis, geelsprietdikkopje, sporkehoutzandbij, rinks maskerbij en diverse van wilgen en bramen afhankelijke soorten als specialistische bijen, galvormers, mineerders en andere insecten. Daarnaast zijn bramen, wilgen, distels en schermbloemen van groot belang als en aan het leefgebied van minder specialistische soorten en zorgen op die manier voor meer massa aan algemene insecten die door diverse schaarsere vogels en andere dieren worden gegeten.

Advies: probeer kleinschalige variatie en structuur waar mogelijk te behouden zodat eilandjes van belangrijke nectar-, stuifmeel en waardplanten aanwezig blijven en voldoende vegetatiestructuur aanwezig blijft. Dit betreft vrijwel altijd maatwerk dat plaats dient te vinden in goed overleg met de begeleidend ecooloog en de

boswachter ecologie. Op enkele plekken is het risico op uitspoelen van fosfaat te groot, op delen wordt geadviseerd de fosfaatrijke toplaag in zijn geheel te verwijderen (zie onderstaande tabel).

Locatie*	Afgravingsdiepte	Oppervlakte	Fosfaatgehalte Olsen-P bouwvoor (μmol/l)	Risico op uitspoeling	Sporen waardevolle delen op aanwijzen ecooloog
WV-1	15 cm	33 are	?	?	Nee, fosfaatgehalte onbekend en oppervlak beperkt, dus variatie blijft in omgeving voorhanden
WV-2	40 cm	29 are	2709-2815	ja	Nee, risico op uitspoeling is te groot
WV-3	10 cm	277 are	2047	Ja, beperkt	Ja
WV-5	30 cm	1532 are	2029	Ja, beperkt	Ja
WV-6	15 cm	119 are	965	Nee	Ja
WV-20	25 cm	491 are	2471 (locatie 16) 963 (locatie 8) 722-1150 (locatie 20) 279 (locatie 44)	Varieert, alleen bij locatie 16 is het risico groot	Ja, plaatselijk waar de fosfaatwaarden dit toelaten.
WV-25	30 cm	1,30 hectare	725 (locatie 17) 975 (locatie 43)	Nee	Ja
WV-34	25 cm	4.91 hectare	1532 (locatie 22) 1418 (locatie 23) 1301 (locatie 24) 1413-1723 (locatie 25) 1440 (locatie 45)	Nee	Ja
WV-38	40 cm	616 are	1909 (locatie 37) 1767 (locatie 39) 2572 (locatie 36) 3541 (locatie 38) 2549 (locatie 50)	Varieert, risico groot in het zuidoostelijke deel (rondom 36, 38 en 50)	Ja, plaatselijk waar de fosfaatwaarden dit toelaten en dit mogelijk is gezien de relatief grote ontgravingsdiepte
WV-42	30 cm	2,67 hectare	1109-1366 (locatie 30) 1141 (locatie 47)	Nee	Ja
WV-46	15 cm	4,49 hectare	1517-1731 (locatie 32) 588 (locatie 34) 1385-1609 (locatie 48)	Nee	Ja

* de code komt overeen met de betreffende maatregel op de op kaart weergegeven locatie en niet met de boringen uit Bell en van 't Hullenaar die dezelfde wijze van 'WV-codering' gebruikt.

Werkzaamheden Bramerveldweg (oostelijke deel)

Langs de Bramerveldweg¹ is een soortenrijke berm aanwezig met kwetsbare soorten zoals liggende vleugeltjesbloem, heidekartelblad en glimworm. Ten aanzien van deze berm dienen aanvullende maatregelen te worden genomen om de groeiplaatsen te behouden. Maatregelen zijn als volgt:

- De groeiplaats van liggende vleugeltjesbloem zal voorafgaande aan de uitvoering door een ter zake kundige ecooloog worden gemarkeerd.
- Rijplaten op en langs de Bramerveldweg (oostelijke deel) die groeiplaatsen belemmeren dienen gebruikt te worden tussen medio september en eind februari. Voor maart dienen de rijplaten verwijderd te zijn.
- Tussen maart en september mag er alleen met het gebruikelijke beheermaterieel van NM over de Bramerveldweg worden gereden. De intensiteit dient te worden beperkt.
- Werkzaamheden die invloed hebben op de bermen worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecooloog.
- Afzetten van houtige beplanting langs het oostelijke deel van de Bramerveldweg kan alleen onder ecologische begeleiding.
- Dempen van greppels langs het oostelijke deel van de Bramerveldweg kan alleen onder ecologische begeleiding.
- Plaatsen en verwijderen van de rijplaten alleen onder begeleiding van de ecooloog. Het is niet toegestaan om vooraf de plaatsing de weg en berm uit te vlakken.
- Na verwijderen van de rijplaten is het niet toegestaan om de onderliggende weg op te schaven of anderszins te herstellen, het fietspad wordt hier van uitgezonderd. Herstel alleen onder begeleiding van de ecooloog.
- Afwijken van de rijplatenbaan om in de bermen elkaar te kunnen passeren is niet toegestaan. Indien nodig zal op aanwys van de ecooloog een inhaallocatie worden aangewezen die ook van rijplaten voorzien dient te worden.
- Parkeren van machines en stalling van materieel mag niet op de rijplaten en in de bermen van de Bramerveldweg.
- Tijdelijke opslag van rijplaten mag niet op de Bramerveldweg of in de bermen daarvan. Langs de Witte Veenweg zal, indien opslag nodig is, een geschikte plek worden aangewezen door de terreinbeheerder.
- Eind april 2023 dient de groeiplaats van liggende vleugeltjesbloem gecontroleerd te worden door een ter zake kundige ecooloog. Indien schade aan de soort wordt geconstateerd kunnen er in het opvolgende uitvoeringsjaar nadere eisen aan de rijplatenroute gesteld worden. Mogelijk dient de route aangepast te worden om verstoring voor een tweede winter te voorkomen.

Conclusie

Het werkprotocol van Ecogroen zorgt juridisch voor voldoende borging om de werkzaamheden uit te voeren. Om gevoelige en bijzondere situaties extra te beschermen wordt geadviseerd de volgende punten in acht te nemen.

- Extra rekening houden met de kwetsbare perioden van kraanvogels;
- Behouden van slaapbomen en uitkijkposten voor overwinterende klapeksters;
- Behouden van waardevolle vegetatiestructuren, nectarbronnen en waardplanten op plekken waar de fosfaatgehalten dit toestaan;
- Aanvullende eisen ten aanzien van werkzaamheden in de berm van de Bramerveldweg (oostelijke deel).

¹ Met het oostelijke deel wordt verwezen naar de kruising van de Bramerveldweg-Witteveenweg tot waar de weg afwijkt van het oude profiel.

Literatuur

- Akker van den P. Winterterritoria van klapeksters in de Engbertdijksvenen. Resultaten van 28 winters Klapeksters zoeken en intekenen tussen 1993 en 2021. Ficedula Jaargang 50 nummer 2. Kwartaal blad van de Twentse Vogelwerkgroep.
- Bell, J.S. en van 't Hullenaar, J.W. (2018). Ecohydrologische systeemanalyse en uitwerking maatregelen Natura 2000-gebied Witte Veen.
ndff-ecogrid.nl.
- Mullekom van M., H. Tomassen, Y. Verstijnen, M. Poelen, F. Smolders (2018). Bodem- & hydrochemisch onderzoek in het Witte Veen. Onderzoekscentrum B-WARE.
- Tellegen C. (2021). Inrichtingsplan Witte Veen. Rapport 21-02. Bureau Berceau.
- Wormmeester, R. en R. Apperloo (2021). Uitvoering Natura 2000 herstelmaatregelen Witte Veen. Beoordeling effecten op beschermde natuurwaarden. Rapport 19-639. Ecogroen bv Zwolle.